

Část první

DOBA PŘEDVÁLEČNÁ

Znamení nové doby

Tep nové doby po listopadu 1989 s sebou přinesl řadu změn v nejrůznějších oblastech. Občas se stávalo i to, že realita předběhla legislativu. Tak třeba první soukromý film natočený po sametové revoluci, Tankový prapor společnosti Bonton, vznikl ve chvíli, kdy stále ještě platilo, že kinematografie je znárodněná a filmy může produkovat pouze stát. Také první vlašťovky soukromého vysílání se objevily dávno předtím, než zákonodárci stačili přijmout příslušné zákony. Za všechny „pirátské“ průkopníky českého broadcastingu vzpomeňme alespoň Rádio Stalin.

Bylo proto jen v logice věci, že se záhy v úřadu místopředsedy federální vlády **Jozefa Mikloška** zrodila skupina, která začala připravovat nový zákon o rozhlasovém a televizním vysílání, který měl otevřít legální prostor pro komerční rozhlasové a televizní vysílání. Tehdy se poprvé na scéně objevují některá jména, třeba **Zdena Hůlová** a **Marína Landová**. Zapamatujme si je.

Bývá zvykem svádět různé nedostatky na nedokonalou legislativu. Jenže v tomto případě to podle mého názoru neplatí. Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání (468/91 Sb.), který připravili Mikloškoví lidé a v říjnu 1991 přijalo Federální shromáždění ČSFR, byl na svoji dobu i na to, že s danou problematikou prakticky neexistovala žádná zkušenost, relativně velmi dobrou normou. Jeho tvůrci si byli vědomi, že nemohou postihnout všechny detaily a dopředu předvídat všechny problémy, které přináší dennodenní praxe, proto novému mediálnímu regulačnímu orgánu – Federální radě pro rozhlasové a televizní vysílání – přiznali možnost zavázat provozovatele vysílání tzv. licenčními podmínkami. Na obdobném principu vznikly také národní regulační orgány, český a slovenský. Česká národní rada v únoru 1992 zákonem 103/92 Sb. zřídila Radu České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání. Právě tento orgán po zániku federace převzal klíčovou roli.

Licenční podmínky umožňovaly Radě uložit držiteli licence povinnosti nad rámec zákona a zároveň vytvářely nástroj, kterým bylo možné zacelovat „díry“ v zákoně. Právě v této kombinaci – a jen v této kombinaci – tvořily nový zákon a licenční podmínky logický celek. Tohle je velmi důležitý moment. Zapamatujme si to také. Již brzy to mělo přestat platit.

Pro úplnost ještě zaznamenejme, že první licence k rozhlasovému vysílání udělily ještě před vznikem Rad pro vysílání Mikloškova mezíresortní komise vlády ČSFR a komise Ministerstva kultury ČR.

Pionýrské doby komerční televize

Málokdo už si to pamatuje, ale první vlašťovky soukromého televizního vysílání se objevily na kanálu OK 3. Byl to vlastně třetí program Československé televize, na kterém řádově asi deset zaměstnanců pouštělo do vysílání převzaté pořady zahraničních televizí. To vše na frekvencích, které se uvolnily po odchodu sovětských okupačních vojsk. Součástí programu

OK 3 se však záhy stala také regionální okna, ve kterých mezi 18. a 19. hodinou vysílali pionýři českého soukromého televizního vysílání. Tyto malé „televize“ se rodily ve všech větších městech jako houby po dešti.

Kupříkladu ve Východočeském kraji v pondělí, ve středu a v pátek vysílal **Videopuls Martina Kindernaye** a **Václava Patky**, v úterý a ve čtvrtek pak konkurenční **RTR Intes**. Uvádím to především proto, že i já jsem právě v Intesu absolvoval svoji zrychlenou „televizní univerzitu“ coby redaktor, moderátor, režisér, scénárista, prodejce reklamy, kreativec atd.

Vysílání těchto malých regionálních „televizí“ však brzy narazilo na legislativní problémy, respektive na neochotu České televize nést odpovědnost za program, který připravuje někdo jiný, aniž nad tím má ČT kontrolu. Nejprve byli ustaveni tzv. garanti regionálního vysílání z řad pověřených pracovníků ČT, většinou regionálních zpravodajů ČT. Prováděli jakousi supervizi, v jazyku některých dnešních povrchních novinářských mistrů světa „cenzuru“. Posléze toto vysílání vymizelo zcela. V obdobné formě tzv. regionálních oken, ale už s vlastními licencemi, se někteří provozovatelé do éteru navrátili až v roce 1995 na kmitočtech sdílených s televizí Prima. To už jsem byl členem Rady a odvážím se tvrdit, že spolu s kolegou **Milanem Trojanem** jsme na tom měli největší díl zásluh.

První skutečně samostatnou komerční televizí s vlastní licencí nebyla Nova, nýbrž Prima. Přesněji Premiéra, jak zněl její tehdejší název. Licenci s platností od 26. listopadu 1992 do 26. listopadu 1994 jí udělila Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání. Nešlo však o celoplošnou licenci, nýbrž o licenci regionální, neboť vysílání pokrývalo pouze Prahu a část středních Čech. Držitel licence, společnost FTV Premiéra, s. r. o., zahájil vysílání 17. června 1993.

Není Rada jako Rada

Lidé v tom mají zmatek. Všechny ty naše mediální rady si pletou a skutky jedné rady častokrát přisuzují radě jiné. A není se ani čemu divit. Stejně si rady pletou i někteří politici a mnohdy i novináři, kteří o nich zasvěceně píší. Klasickým příkladem je, že zákaz klipu *Láska je láska* kdekdo obvykle připisoval Radě pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV), ač jeho původcem byla Rada České televize, a ještě k tomu ta Grygarova, za jiných okolností tolik opěvovaná a dávaná za vzor jako seskupení skutečných osobností. Během neustále opakovaného seriálu volby generálního ředitele České televize, v českých luzích a hájích tolik oblíbeného, jsem zase nesčetněkrát musel vysvětlovat, a to i poslancům, kteří rady volí, že jako člen RRTV s tím nemám vůbec nic společného, protože to je věc Rady ČT. Stručná osvěta proto asi neuškodí.

O **Federální radě pro rozhlasové a televizní vysílání** už byla zmínka. Měla 9 členů a její pravomoci byly obdobné jako u sesterských národních Rad pro vysílání, české a slovenské. Udělovala licence s federální platností. Moc toho nestihla a do zapomnění se odebrala spolu s rozpadem Československa.

Jednu z hlavních rolí v příběhu televize Nova, o kterém je tato knížka, hraje **Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání**. Někdy se jí také říká „velká rada“. Mívala původně 9 členů. Navrhují a volí je poslanci, respektive poslanecké kluby. Její hlavní kompetence se dají shrnout do tří okruhů. Za prvé: uděluje rozhlasové a televizní licence k soukromému vysílání. Za druhé: dohlíží na dodržování zákona o rozhlasovém a televizním

vysílání a v případě jeho porušení sankcionuje jak komerční, tak veřejnoprávní subjekty. Za třetí: provádí správu kmitočtového spektra v oblasti vysílání. Od roku 1997 má 13 členů a po přijetí nového zákona o vysílání v roce 2001 z jejího názvu vypadlo jméno naší země, takže oficiální název nyní zní **Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV)**. Spíše pro zajímavost ještě doplňuji, že na Slovensku zůstali u devíti členů, ale jejich nejvyšší mediální regulační orgán si přejmenovali na **Radu pre vysielanie a retransmisiiu**.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání bývá nejčastěji zaměňována s **Radou České televize**. Té se někdy říká „malá rada“. Podle zákona je to orgán, „jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti České televize“. Její hlavní kompetencí je schvalování rozpočtu České televize a volba, respektive odvolávání generálního ředitele ČT. I tato rada mívala původně devět členů volených na návrh poslanců. Po televizní vzpouře z přelomu let 2000 a 2001 a po legislativních změnách činěných pod nátlakem a šitých horkou jehlou se počet jejích členů zvýšil na patnáct. I nadále je volí Poslanecká sněmovna, avšak z návrhů společenských organizací.

Obdobnou úlohu jako Rada ČT vůči České televizi plní ve vztahu k veřejnoprávnímu Českému rozhlasu **Rada Českého rozhlasu**. Také její konstrukce je obdobná jako v případě Rady ČT, ale byla a je stále devítičlenná.

Poslední ve výčtu mediálních rad je pak **Rada České tiskové kanceláře**. Má 7 členů, kteří dohlížejí na chod veřejnoprávní tiskové agentury ČTK a rovněž volí, případně odvolávají jejího generálního ředitele.

Všechny rady se ze své činnosti odpovídají Poslanecké sněmovně, které každoročně předkládají ke schválení výroční zprávy o své činnosti. V drobnostech se ony mechanismy u jednotlivých rad liší, ale případné dvojí neschválení zprávy znamená odvolání rady. Za jistých okolností lze odvolávat i jednotlivé členy. Oblíbeným hitem všech debat o mediálních radách je jejich odpolitizování a nezávislost. Ve své knize **Ukradená televize aneb Co na televizní obrazovce nebylo** jsem na toto téma napsal:

Pokud by politici chtěli mediálním radám opravdu přiznat stoprocentní nezávislost a opravdu je chtěli vzdálit politickým stranám, musejí jim poskytnout neodvolatelnost. Koneckonců poslance a senátory také odvolat nelze. Jenže to by politici – především ti, co mají plná ústa odpolitizování – přišli o svůj oblíbený bič a vodítko.

Ukázku dokonalého pokrytectví v tomto smyslu předvedla Špidlova vládní koalice. Po odvolání staré Rady pro rozhlasové a televizní vysílání v dubnu 2003, které mimo jiné vyčítala právě zpolitizovanost, obratem do nové RRTV navolila sedm bývalých poslanců a senátorů.

Závěrem ještě jedna citace z knihy **Ukradená televize**:

Kdo rady volí je vlastně vedlejší. Politika z toho úplně nevymizí nikdy. Proto i přes všechny dílčí výhrady stále pokládám za nejlepší variantu volbu rad podle dohodnutého klíče Poslaneckou sněmovnou, která je sama vytvořena podle poměrného zastoupení. Dokonalé to není, ale z hlediska žádoucí politické různorodosti členů rady je to určitě nejspravedlivější.

Marvanová poprvé na scéně

Dalším jménem, které se v příběhu televize Nova znovu a znovu vynořuje a jež rozhodně stojí za zapamatování, je jméno poslankyně **Hany Marvanové**. Nejdříve vystupovala v dresu ODS, po sarajevském atentátu přešla do Unie svobody. Jeden čas byla dokonce předsedkyní této strany. První výrazný otisk v historii novodobého českého broadcastingu, kterým významně ovlivnila chod věcí mediálních, po sobě zanechala ještě předtím, než se vůbec televize Nova objevila na scéně. Marvanovou asi nelze podezřívat, že by chtěla vědomě škodit, spíše naopak. Za jejími mediálně legislativními aktivitami se ukrývá směs naivity, prostoduché potřeby konat „dobro“, neschopnosti naslouchat racionálním argumentům druhých a určitě také sebestřednost bývalé disidentky, navíc poměrně mladé, včetně tradičního přesvědčení osob z těchto kruhů, že právě oni – a jen oni – jsou ti vyvolení, co přinášejí ty zaručeně správné recepty na cokoli.

Připomeňme si, jak v předvečer vzniku první celoplošné komerční televize vypadala situace v českém televizním éteru. Česká televize vysílal na třech programech – ČT 1, ČT 2 a ČT 3. Program ČT 1 vznikl z někdejší ČTV, což za federace býval národní český program, jakási „dvojka“. Program ČT 2 naopak vznikl z někdejší „jedničky“, tedy české části frekvencí, které zbyly po federálním programu F 1. A konečně program ČT 3 vznikl z někdejšího kanálu OK 3. K onomu přehození, kdy se z F 1 stala ČT 2 a z ČTV naopak ČT 1, došlo na přání České televize, která si pro svůj budoucí první program vybrala technicky lepší sadu frekvencí, respektive vysílačů, a budoucí privátní konkurenci, kterou se posléze stala Nova, ponechala zastaralou síť po bývalé F 1 (ČT 2). Z ČT 3 se posléze stal dnešní program ČT 2.

Ale zpátky k otisku první mediální stopy Hany Marvanové. V předvečer privatizace jednoho z celoplošných televizních kanálů zaznamenala jeden ze svých poslaneckých „úspěchů“. Navzdory představám vlády i předsedy ODS **Václava Klause**, kteří chtěli zprivatizovat kanál ČT 3, jenž tehdy zdaleka ještě nepokrýval celou republiku a vyžadoval další investice, pilná včelička Marvanová spolu s několika dalšími poslanci v českém parlamentu prosadila k privatizaci bývalý kanál F 1. Technicky sice nebyl dokonalý, proto ho také Česká televize nechtěla, ale jeho pokrytí bylo takřka stoprocentní. Pro novou komerční televizi, ať už jejím budoucím provozovatelem bude kdokoli, to znamenalo, že každá babička v poslední podhorské vesničce měla novou televizi pod tím prvním čudlíkem. Skvělý závdavek do začátku podnikání! Nový komerční subjekt tak namísto toho, aby si v konkurenci postupně budoval svoje postavení, mohl ze dne na den vtrhnout do všech domácností. Prima, respektive Premiéra, si později své postavení již bude muset upevňovat a rozšiřovat za své. Marvanová to asi myslela dobře, i jejím argumentům o podpoře soukromého sektoru lze rozumět. Faktem však je, že český soukromý televizní byznys dostal od prvopočátku do vínku, že kulhá na jednu příliš silnou nohu. Klaus tehdy dohlédl dál, ale na lobbování mezi poslanci na rozdíl od Marvanové neměl čas.

Udělení licence Nově

Licence k vysílání televize, která si později začala říkat Nova, byla udělena 30. ledna 1993. Panuje okolo toho řada dohadů, mýtů a legend. Některé výtky se objevily hned poté, co bylo oznámeno, že první licence k soukromému celoplošnému televiznímu vysílání byla udělena společnosti CET 21, jiné nabobtnaly až později v souvislosti s tím, jak v některých kruzích rostla vůči Nově averze.

První velkou pochybnost vzbudilo, že takto důležitou licenci Rada udělila v neúplném složení. Po odchodu tří členů, kteří v Radě České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání zasedali z titulu svého členství ve Federální radě pro rozhlasové a televizní vysílání a jimž mandát skončil spolu se zánikem federace, byla Rada pouze šestičlenná. Jejím předsedou byl **PhDr. Daniel Korte**, členy ekonom **Ing. Jiří Brož**, technik **Bohuslav Hanuš**, psycholog **Josef Josefík**, redaktor **Ing. Jiří Koubek** (tohle jméno si zapamatujme zvláště dobře) a technik **Ing. Miroslav Pýcha**. Dle Výroční zprávy Rady za rok 1993 všichni z Prahy a všichni bez stranické příslušnosti, u Korteho se to neuvádí.

Myslím, že výtky na neúplné složení je lichá. Rada měla nadpoloviční stav a zásada, že pro přijetí jakéhokoli usnesení musí podle zákona zvednout ruku nadpoloviční většina všech (devíti) členů, byla dodržena. Rovněž argument, že čekání na dovolbu by přineslo jen další zdržování a noví členové by tak jako tak hlasovali o subjektech, jejichž prezentaci nebyli přítomni, je částečně opodstatněný. Na druhou stranu je však pravda, že tři noví členové Rady (**Ing. Leopold Hájíček**, důchodce z Českých Budějovic, člen KDU-ČSL, **Ing. Vladimír Mlateček**, podnikatel z Ostravy, bez politické příslušnosti, **PhDr. Oldřich Tomek**, historik z Prahy, bez politické příslušnosti, od 1. června 1993 nový předseda Rady) byli parlamentem dovoleni jen pět dní po udělení licence, konkrétně 4. února 1993. A také je pravda, že se vědělo, že se tak stane.

Za daleko zajímavější pokládám jinou výtku, o které se však nikdy příliš nehovořilo. Nazval bych ji „**náhlostí**“ hlasování. Že se o takto důležité licenci bude hlasovat zrovna 30. ledna 1993, aniž to původně bylo v plánu, a navíc prakticky okamžitě poté, co ten návrh padl, o tom Radu přesvědčil její předseda **Daniel Korte**. Rada tím samozřejmě žádný zákon neporušila, ale onen náhlý spěch důvěru příliš nevzbuzuje. Pro udělení licence společnosti CET 21 nakonec ze šesti tehdejších členů hlasovalo pět, všichni kromě **Bohuslava Hanuše**. I ten však své hlasování později změnil a formálně svůj hlas připojil k ostatním. A důvod? Vcelku obyčejný: prostě nechtěl trhat partu.

Je zajímavé, že o samotném průběhu licenčního řízení, ani o subjektech, které se ho zúčastnily, není ve Výroční zprávě za rok 1993 takřka ani slovo. Jistě to lze přičíst na vrub toho, že pravidla, jakou podobu a rozsah má výroční zpráva mít, se teprve rodila. Nicméně stín pochybností se – možná neoprávněně – vkrádá. Ve zprávě se v kapitole o televizním vysílání můžeme dočíst pouze toto:

„Rada po svém vzniku udělila regionální a celoplošnou licenci v maximálně zkráceném čase. Příprava televizního vysílání však vyžaduje minimálně roční lhůtu, proto vysílání první soukromé regionální stanice zahájila společnost Premiéra TV až 20. 6. 1993 a první celoplošná televize NOVA TV (CET 21) až 4. 2. 1994.“

A o kousek dále: *„Přípravy k vysílání společnosti CET 21 (NOVA TV) byly Radou průběžně kontrolovány. Společnost předkládala Radě zprávy o dodržování časového harmonogramu příprav jedenkrát měsíčně.“*

Z hlediska dalšího vývoje je daleko zajímavější následující odstavec. I ten si zapamatujme: *„Rada zčásti vyhověla žádosti společnosti CET 21 a upravila znění některých podmínek licence s ohledem na prokázaný nedostatek výrobních kapacit domácích nezávislých producentů a neúměrnou tvrdost původních podmínek.“* Toto rozhodnutí Korteho Rady bude přetřásáno a zpochybňováno ještě řadu let poté. Ale o tom až později.

